

TEVFİK SALİM SAĞLAM

1882–1963

“Hekim, Hoca, Öncü”

Ord. Prof. Dr. Tefvik Salim Sağlam, Türk tıbbının yalnızca seçkin hekimlerinden biri değil; askerî hekimlikten üniversite eğitime, salgın hastalıklarla mücadeleden verem savaşına uzanan yaşamıyla ülkemizin modern tıp tarihine yön veren öncü isimlerden biridir.

1882 yılında İstanbul’da doğdu. Askerî Tıbbiye’den 1903 yılında mezun olduktan sonra Gülhane’de iç hastalıkları alanında yetişt ve akademik yaşamına başladı. Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı sırasında orduda hekim olarak görev yaptı. Özellikle III. Ordu Sıhhiye Reisliği döneminde tifüs, kolera ve diğer salgın hastalıklarla yürüttüğü mücadele, onun yaşamının en çarpıcı dönemlerinden biri oldu. Sarıkamış Harekâtı’nın ardından hastalıkların binlerce askerin yaşamını tehdit ettiğı son derece güç koşullarda koruyucu hekimlik uygulamalarına öncülük etti. Bu yıllardaki deneyimlerini daha sonra “Büyük Harpte 3’üncü Orduda Sıhî Hizmet” adlı eserinde gelecek kuşaklara aktardı.

Cumhuriyet döneminde çalışmalarını akademik tıp alanında sürdüren Tefvik Sağlam, Darülfünun Tıp Fakültesi’nde öğretim üyeliğı yaptı. 1929 yılında kurulan İstanbul Tabip Odası’nın ilk başkanı oldu. 1933 Üniversite Reformu ile İstanbul Üniversitesi kurulduğunda Tıp Fakültesi’nin ilk dekanı olarak görevlendirildi.

Üniversiteye yeniden döndüğü dönemde 3. Dahiliye Kliniğı’ni yönetti. 1943–1946 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Rektörü olarak görev yaptı ve Türkiye’de üniversite özerkliğinin gelişmesinde önemli rol oynadı.

TEVFİK SALİM SAĞLAM

Ancak Tefvik Sağlam'ın Türk göğüs hastalıkları açısından belki de en büyük mirası, tüberkülozla mücadelesi ve ftizyolojinin kurumsallaşmasına yaptığı katkıdır.

Veremle savaş çalışmalarına Cumhuriyet'in ilk yıllarında başladı. 1923 yılında Eyüp'te bir verem savaş dispanseri kurulmasına öncülük etti; 1927 yılında Dr. Tefvik İsmail Gökçe ile birlikte İstanbul Verem Mücadelesi Cemiyeti'ni kurdu. Sanatoryumların ve dispanserlerin yaygınlaştırılması için çalıştı ve veremle mücadelenin İstanbul'dan Anadolu'ya ulaşmasına öncülük etti.

1948 yılında Türkiye'nin farklı bölgelerindeki verem savaş derneklerinin bir araya gelmesiyle kurulan Türkiye Ulusal Verem Savaş Derneği'nin başkanlığını üstlendi ve yaşamının sonuna kadar bu görevi sürdürdü. Dünya Sağlık Örgütü'nün 1950 yılında İstanbul'da uluslararası bir verem savaşı eğitim ve gösteri merkezi kurmasıyla çalışmaları uluslararası boyut kazandı.

1951 yılında Türkiye'de ilk Ftizyoloji Kürsüsü'nün kurulmasına öncülük ederek kürsünün ilk başkanı oldu. Eşi Naile Hanım'ın desteğiyle Naile Sağlam Tüberküloz Araştırma Enstitüsü'nü kurdu. Böylece tüberkülozun yalnızca toplum sağlığı sorunu olarak ele alınmasına değil, göğüs hastalıklarının bağımsız bir akademik disiplin olarak gelişmesine de öncülük etti.

Üniversiteden emekli olduktan sonra da çalışmalarını bırakmadı. UNICEF ve Türkiye Ulusal Verem Savaş Derneği ile ülke çapındaki BCG kampanyalarının yürütülmesine katkıda bulundu. Türkiye'nin veremle mücadelede elde ettiği başarı uluslararası alanda da dikkat çekti. 1959 yılında Uluslararası Verem Savaş Birliği Başkanlığı'na seçildi ve XV. Uluslararası Verem Konferansı'nın İstanbul'da gerçekleştirilmesini sağladı.

Tefvik Sağlam için hekimlik yalnızca hastalıkları tedavi etmek değildi. Hekimin topluma karşı sorumluluğuna, koruyucu hekimliğe, bilimsel düşünceye ve eğitime yaşamı boyunca bağlı kaldı. Bilgi birikimini çok sayıda bilimsel eserle gelecek kuşaklara aktarırken, kendisine ve eşi Naile Sağlam'a ait mal varlığını veremle mücadeleye; mesleki eşyalarını ve kütüphanesini ise yetiştirdiği ve yetiştirdiği bilim dünyasına bıraktı.

12 Temmuz 1963 tarihinde aramızdan ayrılan Ord. Prof. Dr. Tefvik Salim Sağlam'ın mirası bugün yalnızca veremle mücadele tarihimizde değil, Türkiye'de göğüs hastalıklarının akademik kimliğinde de yaşamaya devam etmektedir.